

Litmanovské slávnosti

Vážené dámy a vážení páni! Je pre mňa veľkou ct'ou, že vás v mene obce môžem privítať tu v Litmanovej, v malebnej dedinke v horách, na severe.

Avšak srdečne vítam aj vás milí rodáci, ktorí ste prišli z blízka i z ďaleka, vás ctení hostia i účastníci Litmanovských slávnosti. Byť teraz tu uprostred Vás a vidieť tváre, ktoré sú pre oko vzácnosťou je pre mňa neopísateľne jedinečný okamih.

Pre niektorých môže byť táto obec fádna, stereotypná a obyčajná. No ja ako starostka, i keď nie dlho vo funkcii, môžem povedať, že máme čo ponúknuť. Spomeniem len zopár vecí ako je napríklad skvostná príroda pútajúca návštevníkov i domácich, ktorej súčasťou sú turistické chodníky. Ďalej tu máme pútnické miesto Hora Zvir, či pomerne známe lyžiarske stredisko. Teda subjektívne môžem zhodnotiť, že naša obec uchváti horským letom aj štipl'avou zimou.

Prvá oficiálna písomná zmienka pochádza z roku 1412. Dedina bola založená na valašskom práve. To napovedá, že hlavnou náplňou práce nášho obyvateľstva bolo pastierstvo a poľnohospodárstvo. Mnohí iste pamätajú, že každé leto cengali a klepali kosy, a húkanie z majdanu na majdan predstavovalo akúsi bezdrôtovú komunikáciu. Napriek náročnému terénu, ťažkej fyzickej práci a veľmi jednoduchému jedlu, takýto spôsob zanechal silnú stopu na celý život aj u ľudí, ktorí vycestovali za prácou, či za štúdiom. Zocelení tvrdým životom sa mnohí Litmanovčania vďaka svojej horlivosti a pracovitosti presadili i vo svete. Je úlohou ďalších generácií, aby sme si ich viac cenili.

Súčasťou každodenného života našich ľudí bol spev - silný, hrdelný a čistý viachlas, ktorý sa začínal i končil na jednom tóne. Formovaný bol práve horským prostredím, v ktorom žili. Prispôbil sa aj rytmus piesní – majdanové a ťahavé, ktoré končia, ako keby sa človek vydychával, či karičkové rytmy, rezkejšie. A spievali všetci. Tí, ktorým to šlo lepšie, i tí, čo toho sluchu mali menej. Nepotrebovali nástroje, pretože spievali od srdca.

Menej sa už spomína, že všetky práce boli úzko prepojené aj s vierou a bohoslužobným obradom. Pri zvuku zvonov sa človek rodil i umieral. Podľa zvonov sa riadil deň i práce v ňom. Práve v cerkvi sa stretala celá dedina, kde spoločným spevom chválila Boha. Tak vznikali i koledy, či ďalšie piesne, ktoré sa dodnes spievajú. Sú akýmsi prepojením ľudovej a liturgickej kultúry.

V chráme mal každý svoje miesto, mladé slobodné dievky stáli vpredu, starí ľudia v lavičkách, malé deti pri mamkách v „babjincu“ a chlapi na „zvšky.“ Naši starí ľudia si silno vážili a uvedomovali dedičstvo svojej viery a starobylého obradu, hoci častokrát ani netušili akú hĺbku počas stáročí nadobudol.

Viera a obrad v cirkevnoslovanskom jazyku sú piliere, ktoré podopierajú charakter nás Litmanovčanov. Tieto dva prvky prežili maďarizáciu, či rôzne politické režimy. Cerkov bola svojho času jedným z hlavných zdrojov vzdelávania. Jednoduchý ľud viedli kňazi na bohoslužbách i v školách. Cirkevná slovančina má svoj základ v macedónskych nárečiach a dlho spájala viaceré slovanské národy po celej Európe. Mnohí z nás nevedia, že práve

vd'aka tomu sa naši drotári dokázali oveľa ľahšie dorozumieť v ďalekom svete od Juhoslávie po Rusko.

Práve z Litmanovej sa cez písmo zachovali aj staré rukopisy, ktoré poukazujú na prepojenosť východnej a západnej Európy v čase, kedy kniha bola raritou, a cestovanie oveľa náročnejšie a zdĺhavejšie ako dnes. Dokazujú to i rukopisy Štefana Hlinku z 18. storočia, sú písané cyrilikou a vyzdvihujú nielen jazyk, ale aj dobovú prax a vzdelanosť. Zo zachovaných latinských textov z Litmanovej sa dozvedáme, ako vyzerala pôvodne cerkov, čo v nej bolo, aké knihy sa nachádzali vo farskej knižnici. Vďaka tomu si dokážeme ilustrovať aké živé kontakty a vzťahy so západnou i východnou Európou prevládali v pohraničnej dedinke.

Práve skrze jazyk a slová, ktoré nám do dnešného dňa tradovali naši rodičia, starí rodičia a generácie pred nami, môžeme vidieť, kade naši predkovia putovali a čím sa zaoberali. Málokto vie, že slová ako *jafyry*, či *bryndza* majú rumunský pôvod, ktorý súvisí práve s valašskou kolonizáciou a naším pôvodom. Taktiež geografické pomenovania predstavujú najstaršiu slovnú zásobu nášho jazyka. Priezviská a tzv. prímenia poukazujú na pôvod, remeslo alebo nejakú výraznú charakteristiku.

Poznania nikdy nie je dost' a treba ho hľadať s pokorou a úctou, aby sme vedeli z čoho sme vzišli, lebo vd'aka tomu sme tu. Známy grécky filozof Platón povedal: „Nezáleží len na rodičoch a vychovávateľoch, ale na celej obci, ako sa dieťa vyvíja.“ Odraziac sa od tohto výroku nám prislúcha formovať svoj charakter a hodnoty, pretože tvoríme priestor, kde rastie naša budúcnosť. A tak nám prajem, aby aj táto slávnosť bola príležitosťou pre potešenie, rozvoj, vyzdvihnutie krásy ľudskej duše. Vychutnajme si tento deň!